

МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ ЕКОЛОГІЇ ТА МЕДИЦИНИ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗАГАЛЬНА ПРАКТИКА – СІМЕЙНА МЕДИЦИНА

для підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ Другий (магістерський) рівень

СТУПІНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ Магістр

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 22 Охорона здоров'я

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 222 Медицина

Робоча програма навчальної дисципліни «**Загальна практика – сімейна медицина**» складена на основі освітньо-професійної програми «Лікар» для другого (магістерського) рівня 222 спеціальності «Медицина».

Гарант ОП:

д.м.н., професор

_____ Іван Савицький

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»	<u>Нормативна</u>
	Напрямок підготовки «Медицина»	
Загальна кількість годин – 150	Спеціальність: 222 «Медицина»	Рік підготовки
		6-й
		Семестр
		11-й
	Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр	Лекції
		-
		Практичні заняття
		80 год.
		Самостійна робота
		70 год.
		Вид контролю
		<u>Диференційований залік</u>

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета викладання навчальної дисципліни «Загальна практика – сімейна медицина» - оволодіти принципами надання первинної медико-санітарної допомоги населенню на засадах сімейної медицини.

Завданнями вивчення дисципліни є досягнення в повній або частковій мірі наступних компетентностей:

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності у галузі охорони здоров'я, або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог.

Загальні компетентності (ЗК)	
ЗК1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК2	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ЗК3	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК4	Знання та розуміння предметної галузі та розуміння професійної діяльності.
ЗК5	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
ЗК6	Здатність приймати обґрунтовані рішення.
ЗК7	Здатність працювати в команді.
ЗК8	Здатність до міжособистісної взаємодії.
ЗК10	Здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології.

ЗК11	Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК12	Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.
Фахові компетентності (ФК)	
ФК1	Здатність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані.
ФК2	Здатність до визначення необхідного переліку лабораторних та інструментальних досліджень та оцінки їх результатів.
ФК3	Здатність до встановлення попереднього та клінічного діагнозу захворювання.
ФК4	Здатність до визначення необхідного режиму праці та відпочинку при лікуванні та профілактиці захворювань.
ФК5	Здатність до визначення характеру харчування при лікуванні та профілактиці захворювань.
ФК6	Здатність до визначення принципів та характеру лікування та профілактики захворювань.
ФК7	Здатність до діагностування невідкладних станів.
ФК8	Здатність до визначення тактики та надання екстреної медичної допомоги.
ФК10	Здатність до виконання медичних маніпуляцій.
ФК11	Здатність розв'язувати медичні проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності.
ФК15	Здатність до проведення експертизи працездатності.
ФК16	Здатність до ведення медичної документації, в тому числі електронних форм.
ФК17	Здатність до оцінювання впливу навколишнього середовища, соціально-економічних та біологічних детермінант на стан здоров'я індивідуума, сім'ї, популяції.
ФК18	Здатність до проведення аналізу діяльності лікаря, підрозділу, закладу охорони здоров'я, забезпечення якості медичної допомоги і підвищення ефективності використання медичних ресурсів.
ФК19	Здатність до організації та інтеграції надання медичної допомоги населенню та проведення маркетингу медичних послуг.
ФК21	Зрозуміло і неоднозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.
ФК24	Дотримання етичних принципів при роботі з пацієнтами, лабораторними тваринами.
ФК25	Дотримання професійної та академічної доброчесності, нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів.
Програмні результати навчання (ПРН)	
ПРН1	Мати ґрунтовні знання із структури професійної діяльності. Вміти здійснювати професійну діяльність, що потребує оновлення та інтеграції знань. Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності.
ПРН3	Спеціалізовані концептуальні знання, що включають наукові здобутки у сфері охорони здоров'я і є основою для проведення досліджень, критичне осмислення проблем у сфері медицини та дотичних до неї міждисциплінарних проблем.
ПРН4	Виділяти та ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми (за списком 1); за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати попередній клінічний діагноз захворювання (за списком 2).
ПРН5	Збирати скарги, анамнез життя та захворювання, оцінювати психомоторний та фізичний розвиток пацієнта, стан органів та систем організму, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу (за списком 4), враховуючи вік пацієнта.
ПРН6	Встановлювати остаточний клінічний діагноз шляхом прийняття обґрунтованого рішення та аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного,

	додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики, дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, під контролем лікарякерівника в умовах закладу охорони здоров'я (за списком 2).
ПРН7	Призначати та аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, функціональні та/або інструментальні) (за списком 4), пацієнтів із захворюваннями органів і систем організму для проведення диференційної діагностики захворювань (за списком 2).
ПРН8	Визначити головний клінічний синдром або чим обумовлена тяжкість стану потерпілого/постраждалого (за списком 3) шляхом прийняття обґрунтованого рішення та оцінки стану людини за будь-яких обставин (в умовах закладу охорони здоров'я, за його межами) у т.ч. в умовах надзвичайної ситуації та бойових дій, в польових умовах, в умовах нестачі інформації та обмеженого часу.
ПРН9	Визначати характер та принципи лікування хворих (консервативне, оперативне) із захворюваннями (за списком 2), враховуючи вік пацієнта, в умовах закладу охорони здоров'я, за його межами та на етапах медичної евакуації, в т.ч. у польових умовах, на підставі попереднього клінічного діагнозу, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами, у разі необхідності розширення стандартної схеми вміти обґрунтувати персоналізовані рекомендації під контролем лікарякерівника в умовах лікувальної установи.
ПРН10	Визначати необхідний режим праці, відпочинку та харчування на підставі заключного клінічного діагнозу, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.
ПРН14	Визначати тактику та надавати екстрену медичної допомоги при невідкладних станах (за списком 3) в умовах обмеженого часу згідно з існуючими клінічними протоколами та стандартами лікування.
ПРН16	Формувати раціональні медичні маршрути пацієнтів; організовувати взаємодію з колегами в своєму та інших закладах, організаціях та установах; застосовувати інструменти просування медичних послуг на ринку, на підставі аналізу потреб населення, в умовах функціонування закладу охорони здоров'я, його підрозділу, в конкурентному середовищі.
ПРН17	Виконувати медичні маніпуляції (за списком 5) в умовах лікувального закладу, вдома або на виробництві на підставі попереднього клінічного діагнозу та/або показників стану пацієнта шляхом прийняття обґрунтованого рішення, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм.
ПРН18	Визначати стан функціонування та обмежень життєдіяльності особи та тривалість непрацездатності з оформленням відповідних документів, в умовах закладу охорони здоров'я на підставі даних про захворювання та його перебіг, особливості професійної діяльності людини, тощо. Вести медичну документацію щодо пацієнта та контингенту населення на підставі нормативних документів.
ПРН19	Планувати та втілювати систему протиепідемічних та профілактичних заходів, щодо виникнення та розповсюдження захворювань серед населення.
ПРН21	Відшукувати необхідну інформацію у професійній літературі та базах даних інших джерелах, аналізувати, оцінювати та застосовувати цю інформацію.
ПРН22	Застосовувати сучасні цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення, статистичні методи аналізу даних для розв'язання складних задач охорони здоров'я.
ПРН23	Оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я людини для оцінки стану захворюваності населення.
ПРН24	Організовувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.
ПРН25	Зрозуміло і однозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем

	охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефахівців.
ПРН27	Вільно спілкуватися державною та англійською мовою, як усно так і письмово для обговорення професійної діяльності, досліджень та проектів.
ПРН28	Приймати ефективні рішення з проблем охорони здоров'я, оцінювати потрібні ресурси, враховувати соціальні, економічні та етичні наслідки.
ПРН29	Планувати, організувати та проводити заходи зі специфічної профілактики інфекційних захворювань, в тому числі згідно з Національним календарем профілактичних щеплень, як обов'язкових так і рекомендованих. Управляти залишками вакцин, організувати додаткові вакцинальні кампанії, у т.ч. заходи з імунопрофілактики.

3. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- завдання первинної медико-санітарної допомоги (ПМСД), роль сімейного лікаря у вирішенні цих задач,
- принципи організації медичної допомоги на дому та в денних стаціонарах,
- послідовності ведення хворих у системі амбулаторія сімейного лікаря – стаціонар – амбулаторія сімейного лікаря,
- чіткі показання та протипоказання до госпіталізації,
- знати психологію здорової і хворої людини та знати, як спілкуватися з пацієнтами, членами їх родини і колегами;
- правила ведення медичної та обліково-звітної документації, у тому числі в медичних інформаційних системах;
- питання експертизи тимчасової і постійної втрати працездатності та оцінки обмеження життєдіяльності та функціонування;
- методики та джерела отримання сучасної науково – обґрунтованої інформації; методики прийняття клінічних рішень, які базуються на даних доказової медицини; методики критичної оцінки публікацій;
- основи валеології, форми і методи санітарно-освітньої роботи, формування здорового способу життя;
- правові та економічні аспекти діяльності сімейного лікаря

вміти:

- проводити ранню діагностику, диференційну діагностику, обґрунтувати і сформулювати попередній діагноз найбільш поширених захворювань внутрішніх органів;
- складати план обстеження хворого і аналізувати дані лабораторних та інструментальних обстежень при типовому перебігу найбільш поширених захворювань терапевтичного профілю та їх ускладненнях (за принципами доказової та страхової медицини);
- визначити тактику ведення хворого в амбулаторних умовах (режиму, дієти, лікування, реабілітації) при найбільш поширених захворюваннях внутрішніх органів та їх ускладненнях, розробити плани поетапних профілактичних дій;
- оцінювати прогноз життя та працездатності при найбільш поширених захворюваннях внутрішніх органів;
- діагностувати та надавати медичну допомогу при невідкладних станах на догоспітальному етапі;
- складати програму скринінгу та поетапної реабілітації;
- виявляти види непрацездатності та визначати строки їх надання;
- проводити відбір осіб для санаторно-курортного лікування з урахуванням показань та протипоказань;

- оформляти медичну документацію, яка використовується сімейним лікарем;
- оцінювати стан здоров'я пацієнта та проводити його моніторинг;
- виявляти фактори ризику виникнення та проводити профілактику найбільш поширених захворювань терапевтичного профілю;
- розробляти заходи з впровадження здорового способу життя серед членів родини;
- складати медико-соціальний паспорт пацієнта, аналізувати та складати програму формування та збереження здоров'я індивідуума, сім'ї.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин				
		усього	у тому числі			
			лекцій	Пр.	Лаб.	СРС
1	2	3	4	5	6	7
	Модуль 1. «Організаційні основи сімейної медицини. Принципи надання первинної медико-санітарної допомоги населенню на засадах сімейної медицини»					
	Змістовий модуль 1. Організація позалікарняної допомоги (наступність догоспітального та госпітального етапів).					
1	1.1 Тема: Принципи надання первинної медико-санітарної допомоги населенню на засадах сімейної медицини. Організація роботи сімейного лікаря, питання фінансування. Організація роботи денних і домашніх стаціонарів. Основи доказової медицини у роботі сімейного лікаря. Телемедицина у практиці сімейного лікаря. Питання впровадження Міжнародної класифікації первинної медичної допомоги другого перегляду (ICPC-2).	12		5		7
2	1.2 Тема: Диспансеризація, реабілітація та санаторно-курортний відбір, що проводяться сімейним лікарем.	12		6		6
3	1.3 Тема: Робота сімейного лікаря з особливими групами населення (геріатричний контингент, діти, підлітки, вагітні жінки).	12		6		6
	Разом за змістовим модулем 1	36		17		19
	Змістовий модуль 2. Проведення медико-соціальної експертизи та надання позалікарняної терапевтичної допомоги при найпоширеніших захворюваннях терапевтичного профілю.					
4	2.1 Тема: Загальні питання організації медико-соціальної експертизи (МСЕ) сімейним лікарем. Експертиза тимчасової непрацездатності хворих, видача листків непрацездатності сімейним лікарем. Експертиза стійкої непрацездатності хворих, їх направлення сімейним лікарем на медико-соціальну експертну комісію. Принципи сучасної системи реабілітаційної допомоги, біопсихосоціальної моделі обмеження життєдіяльності, питання впровадження в Україні міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (МКФ).	12		5		7
5	2.2 Тема: МСЕ та організація надання позалікарняної терапевтичної допомоги при найпоширеніших захворюваннях органів дихання.	10		6		4

6	2.3 Тема: МСЕ та організація надання позалікарняної терапевтичної допомоги при найпоширеніших захворюваннях органів кровообігу.	10		6		4
7	2.4 Тема: МСЕ та організація надання позалікарняної терапевтичної допомоги при найпоширеніших захворюваннях органів травлення.	10		6		4
8	2.5 Тема: МСЕ та організація надання позалікарняної терапевтичної допомоги при найпоширеніших захворюваннях нирок та сечовидільної системи.	10		6		4
9	2.6 Тема: МСЕ та організація надання позалікарняної терапевтичної допомоги при найпоширеніших захворюваннях сполучної тканини.	10		6		4
10	2.7 Тема: МСЕ та організація надання позалікарняної терапевтичної допомоги при найпоширеніших захворюваннях системи крові.	11		6		5
11	2.8 Тема: МСЕ та організація надання позалікарняної терапевтичної допомоги при найпоширеніших захворюваннях ендокринної системи та обміну речовин.	12		6		6
Разом за змістовим модулем 2		85		47		38
Змістовий модуль 3. Надання невідкладної допомоги на догоспітальному етапі у практиці сімейного лікаря.						
12	3.1 Тема: Організація надання невідкладної медичної допомоги у практиці сімейного лікаря. Методологія надання невідкладної допомоги при травматичній смерті, зупинці серцевої діяльності, первинній зупинці зовнішнього дихання, судомах та втраті свідомості, больовому синдромі, пожеженнях, укусах, електротравмах, утопленнях, дії низьких та високих температур.	11		6		5
Разом за змістовим модулем 3		11		6		5
Змістовий модуль 4. Профілактично-синдромальний підхід в практиці сімейного лікаря.						
13	4.1 Тема: Медико-соціальні аспекти здоров'я населення. Оцінка якості життя хворих, що проводиться сімейним лікарем. Роль сімейного лікаря в популяризації здорового способу життя, профілактики захворювань. Оцінка поширеності факторів ризику в розвитку основних хронічних неінфекційних захворювань та розробка профілактичних заходів з урахуванням синдромального підходу.	10		6		4
Разом за змістовим модулем 4		10		6		4
14	Диференційований залік	8		4		4
Усього годин		150		80		70

5. ЗМІСТ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. «Організаційні основи сімейної медицини. Принципи надання первинної медико-санітарної допомоги населенню на засадах сімейної медицини»

Змістовий модуль 1. Організація позалікарняної допомоги (наступність догоспітального та госпітального етапів).

1.1 Тема: Принципи надання первинної медико-санітарної допомоги населенню на засадах сімейної медицини. Організація роботи сімейного лікаря, питання фінансування. Організація роботи денних і домашніх стаціонарів. Основи доказової медицини у роботі сімейного лікаря. Телемедицина у практиці сімейного лікаря. Питання впровадження Міжнародної класифікації первинної медичної допомоги другого перегляду (ICPC-2).

1.2 Тема: Диспансеризація, реабілітація та санаторно-курортний відбір, що проводяться сімейним лікарем.

1.3 Тема: Робота сімейного лікаря з особливими групами населення (геріатричний контингент, діти, підлітки, вагітні жінки).

Змістовий модуль 2.

Проведення медико-соціальної експертизи та організація надання позалікарняної терапевтичної допомоги при найпоширеніших захворюваннях терапевтичного профілю.

21 Тема: Загальні питання організації медико-соціальної експертизи (МСЕ) сімейним лікарем. Експертиза тимчасової непрацездатності хворих, видача листків непрацездатності сімейним лікарем. Експертиза стійкої непрацездатності хворих, їх направлення сімейним лікарем на медико-соціальну експертну комісію. Принципи сучасної системи реабілітаційної допомоги, біопсихосоціальної моделі обмеження життєдіяльності, питання впровадження в Україні міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (МКФ) Психосоматичні і соматопсихічні стани у практиці сімейного лікаря. МСЕ та організація позалікарняної терапевтичної допомоги при найпоширеніших захворюваннях органів дихання та кровообігу.

22 Тема: МСЕ та організація надання позалікарняної терапевтичної допомоги при найпоширеніших захворюваннях органів дихання.

23 Тема: МСЕ та організація надання позалікарняної терапевтичної допомоги при найпоширеніших захворюваннях органів кровообігу.

24 Тема: МСЕ та організація надання позалікарняної терапевтичної допомоги при найпоширеніших захворюваннях органів травлення.

25 Тема: МСЕ та організація надання позалікарняної терапевтичної допомоги при найпоширеніших захворюваннях нирок та сечовидільної системи.

26 Тема: МСЕ та організація надання позалікарняної терапевтичної допомоги при найпоширеніших захворюваннях сполучної тканини.

27 Тема: МСЕ та організація надання позалікарняної терапевтичної допомоги при найпоширеніших захворюваннях системи крові.

28 Тема: МСЕ та організація надання позалікарняної терапевтичної допомоги при найпоширеніших захворюваннях ендокринної системи та обміну речовин.

Змістовий модуль 3. Організація надання невідкладної допомоги на догоспітальному етапі у практиці сімейного лікаря.

3.1 Тема: Організація надання невідкладної медичної допомоги у практиці сімейного лікаря. Методологія надання невідкладної допомоги при травматичній смерті, зупинці серцевої діяльності, первинній зупинці зовнішнього дихання, судомах та втраті свідомості, больовому синдромі, пожегах, укусах, електротравмах, утопленнях, дії низьких та високих температур.

Змістовий модуль 4. Профілактично-синдромальний підхід в практиці сімейного лікаря.

4.1 Тема: Медико-соціальні аспекти здоров'я населення. Оцінка якості життя хворих, що проводиться сімейним лікарем. Роль сімейного лікаря в популяризації здорового способу життя, профілактики захворювань. Оцінка поширеності факторів ризику в розвитку основних хронічних неінфекційних захворювань та розробка профілактичних заходів з урахуванням синдромального підходу.

Тема: Диференційований залік. (1-й етап – контроль знань; 2-й етап – контроль вмінь – практичних навичок).

6. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Принципи надання первинної медико-санітарної допомоги населенню на засадах сімейної медицини. Організація роботи сімейного лікаря, питання фінансування. Організація роботи денних і домашніх стаціонарів. Основи доказової медицини у роботі сімейного лікаря. Телемедицина у практиці сімейного лікаря. Питання впровадження Міжнародної класифікації первинної медичної допомоги другого перегляду (ICPC-2).	5
2.	Диспансеризація, реабілітація та санаторно-курортний відбір, що проводяться сімейним лікарем.	6
3.	Робота сімейного лікаря з особливими групами населення (геріатричний контингент, діти, підлітки, вагітні жінки).	6
4.	Загальні питання організації медико-соціальної експертизи (МСЕ) сімейним лікарем. Експертиза тимчасової непрацездатності хворих, видача листків непрацездатності сімейним лікарем. Експертиза стійкої непрацездатності хворих, їх направлення сімейним лікарем на медико-соціальну експертну комісію. Принципи сучасної системи реабілітаційної допомоги, біопсихосоціальної моделі обмеження життєдіяльності, питання впровадження в Україні міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (МКФ).	5
5.	МСЕ та організація надання позалікарняної терапевтичної допомоги при найпоширеніших захворюваннях органів дихання.	6
6.	МСЕ та організація надання позалікарняної терапевтичної допомоги при найпоширеніших захворюваннях органів кровообігу.	6
7.	МСЕ та організація надання позалікарняної терапевтичної допомоги при найпоширеніших захворюваннях органів травлення.	6
8.	МСЕ та організація надання позалікарняної терапевтичної допомоги при найпоширеніших захворюваннях нирок та сечовидільної системи.	6
9.	МСЕ та організація надання позалікарняної терапевтичної допомоги при найпоширеніших захворюваннях сполучної тканини.	6
10.	МСЕ та організація надання позалікарняної терапевтичної допомоги при найпоширеніших захворюваннях системи крові.	6
11.	МСЕ та організація надання позалікарняної терапевтичної допомоги при найпоширеніших захворюваннях ендокринної системи та обміну речовин.	6
12.	Організація надання невідкладної медичної допомоги у практиці сімейного лікаря. Методологія надання невідкладної допомоги при травматичній смерті, зупинці серцевої діяльності, первинній зупинці зовнішнього дихання, судомах та втраті свідомості, больовому синдромі, пожежах, укусах, електротравмах, утопленнях, дії низьких та високих температур.	6
13.	Медико-соціальні аспекти здоров'я населення. Оцінка якості життя хворих, що проводиться сімейним лікарем. Роль сімейного лікаря в популяризації здорового способу життя, профілактики захворювань. Оцінка поширеності факторів ризику в розвитку основних хронічних неінфекційних захворювань та розробка профілактичних заходів з урахуванням синдромального підходу.	6
14.	Підсумковий контроль	4
15.	Усього годин	80

7. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Принципи надання первинної медико-санітарної допомоги населенню на засадах сімейної медицини. Організація роботи сімейного лікаря, питання фінансування. Організація роботи денних і домашніх стаціонарів. Основи доказової медицини у роботі сімейного лікаря. Телемедицина у практиці сімейного лікаря. Питання впровадження Міжнародної класифікації первинної медичної допомоги другого перегляду (ICPC-2).	7
2.	Диспансеризація, реабілітація та санаторно-курортний відбір, що проводяться сімейним лікарем.	6
3.	Робота сімейного лікаря з особливими групами населення (геріатричний контингент, діти, підлітки, вагітні жінки).	6
4.	Загальні питання організації медико-соціальної експертизи (МСЕ) сімейним лікарем. Експертиза тимчасової непрацездатності хворих, видача листків непрацездатності сімейним лікарем. Експертиза стійкої непрацездатності хворих, їх направлення сімейним лікарем на медико-соціальну експертну комісію. Принципи сучасної системи реабілітаційної допомоги, біопсихосоціальної моделі обмеження життєдіяльності, питання впровадження в Україні міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (МКФ).	7
5.	МСЕ та організація надання позалікарняної терапевтичної допомоги при найпоширеніших захворюваннях органів дихання.	4
6.	МСЕ та організація надання позалікарняної терапевтичної допомоги при найпоширеніших захворюваннях органів кровообігу.	4
7.	МСЕ та організація надання позалікарняної терапевтичної допомоги при найпоширеніших захворюваннях органів травлення.	4
8.	МСЕ та організація надання позалікарняної терапевтичної допомоги при найпоширеніших захворюваннях нирок та сечовидільної системи.	4
9.	МСЕ та організація надання позалікарняної терапевтичної допомоги при найпоширеніших захворюваннях сполучної тканини.	4
10.	МСЕ та організація надання позалікарняної терапевтичної допомоги при найпоширеніших захворюваннях системи крові.	5
11.	МСЕ та організація надання позалікарняної терапевтичної допомоги при найпоширеніших захворюваннях ендокринної системи та обміну речовин.	6
12.	Організація надання невідкладної медичної допомоги у практиці сімейного лікаря. Методологія надання невідкладної допомоги при травматичній смерті, зупинці серцевої діяльності, первинній зупинці зовнішнього дихання, судомах та втраті свідомості, больовому синдромі, пожаленнях, укусах, електротравмах, утопленнях, дії низьких та високих температур.	5
13.	Медико-соціальні аспекти здоров'я населення. Оцінка якості життя хворих, що проводиться сімейним лікарем. Роль сімейного лікаря в популяризації здорового способу життя, профілактики захворювань. Оцінка поширеності факторів ризику в розвитку основних хронічних неінфекційних захворювань та розробка профілактичних заходів з урахуванням синдромального підходу.	4
14.	Підсумковий модульний контроль	4
15.	Усього годин	70

8. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ

1. Предмет і завдання загальної (сімейної) медицини. Історія та основні напрямки розвитку.
2. Сучасні уявлення про структуру первинної медико-санітарної допомоги (ПМСД).
3. Особливості роботи сімейного лікаря.
4. Принципи сімейного медичного обслуговування.
5. Облікова документація у сімейній медицині.
6. Організація роботи сімейного лікаря.
7. Функції та зміст роботи сімейного лікаря.
8. Деонтологія та етика відносин сімейного лікаря з пацієнтом і родиною.
9. Вирішення соціально-медичних проблем родини.
10. Загальні принципи міжнародної класифікації первинної медичної допомоги другого перегляду (ICPC-2).
11. Оцінка показників діяльності амбулаторій сімейного лікаря.
12. Метод скринінгу у сімейній медицині.
13. Головні принципи доказової медицини.
14. Поняття про здоров'я, проміжний стан, хворобу.
15. Функціональні клінічні синдроми у практиці сімейного лікаря.
16. Загальні принципи укріплення здоров'я.
17. Класифікація та значення факторів ризику виникнення захворювань.
18. Сучасні погляди на профілактику, диспансеризацію.
19. Показання та протипоказання для ведення хворих в амбулаторних умовах.
20. Переваги надання медичної допомоги у денних стаціонарах.
21. Показання для ведення хворих удома, організація стаціонару на дому.
22. Проведення медико-соціальної та трудової експертизи в амбулаторних умовах.
23. Складання генеалогічного дерева сім'ї.
24. Складові поетапної програми профілактики захворювань сім'ї.
25. Надання невідкладної допомоги на догоспітальному етапі у практиці сімейного лікаря.
26. Принципи та роль сімейного лікаря у наданні невідкладної допомоги у місті та на селі.
27. Причини виникнення раптової смерті.
28. Надання допомоги при зупинці серцевої діяльності.
29. Надання допомоги при первинній зупинці зовнішнього дихання.
30. Надання допомоги хворому з гострим коронарним синдромом на догоспітальному етапі.
31. Класифікація судом.
32. Особливості надання допомоги при генералізованих та локальних судамах.
33. Причини втрати свідомості.
34. Надання невідкладної допомоги при втраті свідомості.
35. Надання невідкладної допомоги при порушеннях серцевого ритму.
36. Надання невідкладної допомоги при астматичному статусі.
37. Надання невідкладної допомоги при пожеженнях, укусах.
38. Надання невідкладної допомоги при електротравмах.
39. Надання невідкладної допомоги при утопленнях.
40. Надання невідкладної допомоги при дії низьких та високих температур.
41. Роль сімейного лікаря у виконанні національних програм України по боротьбі з захворюваннями (артеріальною гіпертензією, цукровим діабетом тощо).
42. Вміти планувати проведення скринінгу та моніторингу здоров'я.
43. Вміти складати медико-соціальний паспорт здоров'я родини, програму ведення медичних проблем сім'ї.

44. Вміти проводити збір скарг, анамнезу захворювання та життя, епідеміологічного анамнезу та об'єктивне обстеження хворого (загальний огляд, перкусія, аускультация та пальпація органів) з метою виявлення основних клінічних симптомів та синдромів при первинному контакті з пацієнтом.

45. Вміти проводити обґрунтовану диференційну діагностику при найбільш поширених захворюваннях терапевтичного профілю.

46. Вміти визначати необхідний обсяг показань та протипоказань до лабораторних, інструментальних та апаратних досліджень, організувати підготовку хворого до обстеження.

47. Вміти інтерпретувати результати досліджень крові, сечі, калу, харкотиння, спинномозкової рідини, даних функціональних досліджень органів дихання, кровообігу, травлення, сечовиділення тощо, даних ультразвукового та рентгенологічних досліджень.

48. Вміти обґрунтувати клінічний діагноз, визначати тактику ведення хворого.

49. Вміти обґрунтовувати план і показання до медикаментозного або оперативного лікування хворого з урахуванням його стану відповідно до стандартів доказової медицини, визначати показання до госпіталізації хворих.

50. Вміти складати програму реабілітаційних заходів при найбільш поширених захворюваннях терапевтичного профілю.

51. Вміти складати програму профілактики найбільш поширених захворювань терапевтичного профілю, аналізувати ефективність диспансеризації, дані автоматизованої диспансеризації.

52. Вміти організувати санітарно-просвітницьку роботу з метою пропаганди здорового способу життя.

53. Вміти проводити профілактичні заходи при вакцинації.

54. Вміти заповнювати та аналізувати облікову документацію закладів сімейної медицини.

55. Вміти аналізувати дані телеметричного спостереження за функціональними показниками хворих при серцево-судинних захворюваннях (порушення ритму, ішемічна хвороба серця, артеріальна гіпертензія).

56. Вміти складати програми ведення хворих в амбулаторних умовах відповідно до стандартів доказової медицини при найбільш поширених захворюваннях серцево-судинної системи.

57. Вміти складати програми ведення хворих в амбулаторних умовах відповідно до стандартів доказової медицини при найбільш поширених захворюваннях бронхо-легеневої системи.

58. Вміти складати програми ведення хворих в амбулаторних умовах відповідно до стандартів доказової медицини при найбільш поширених захворюваннях системи травлення.

59. Вміти складати програми ведення хворих в амбулаторних умовах відповідно до стандартів доказової медицини при найбільш поширених захворюваннях сечовидільної системи.

60. Вміти складати програми ведення хворих в амбулаторних умовах відповідно до стандартів доказової медицини при найбільш поширених захворюваннях опорно-рухового апарату.

61. Вміти складати програми ведення хворих в амбулаторних умовах відповідно до стандартів доказової медицини при найбільш поширених захворюваннях крові – анеміях.

62. Вміти оперативно оцінити стан пацієнта і надати належну невідкладну медичну допомогу при зупинці серцевої діяльності, порушеннях серцевого ритму, гострому коронарному синдромі.

63. Вміти оперативно оцінити стан пацієнта і надати належну невідкладну медичну допомогу при первинній зупинці зовнішнього дихання.

64. Вміти оперативно оцінити стан пацієнта і надати належну невідкладну медичну допомогу при судомах та втраті свідомості.

65. Вміти оперативно оцінити стан пацієнта і надати належну невідкладну медичну допомогу при астматичному статусі.

66. Вміти оперативно оцінити стан пацієнта і надати належну невідкладну медичну допомогу при пожежах, укусах, електротравмах, утопленнях, дії низьких та високих температур.
67. Вміти заповнювати необхідну документацію на ЛКК та медико-соціальну експертну комісію.

Перелік практичних навичок

1. Вміти планувати проведення скринінгу та моніторингу здоров'я.
2. Вміти складати медико-соціальний паспорт здоров'я родини, програму ведення медичних проблем сім'ї.
3. Вміти проводити збір скарг, анамнезу захворювання та життя, епідеміологічного анамнезу та об'єктивне обстеження хворого (загальний огляд, перкусія, аускультация та пальпація органів) з метою виявлення основних клінічних симптомів та синдромів при первинному контакті з пацієнтом.
4. Вміти проводити обґрунтовану диференційну діагностику при найбільш поширених захворюваннях терапевтичного профілю.
5. Вміти визначати необхідний обсяг показань та протипоказань до лабораторних, інструментальних та апаратних досліджень, організувати підготовку хворого до обстеження.
6. Вміти інтерпретувати результати досліджень крові, сечі, калу, харкотиння, спинномозкової рідини, даних функціональних досліджень органів дихання, кровообігу, травлення, сечовиділення тощо, даних ультразвукового та рентгенологічних досліджень.
7. Вміти обґрунтувати клінічний діагноз, визначати тактику ведення хворого.
8. Вміти обґрунтовувати план і показання до медикаментозного або оперативного лікування хворого з урахуванням його стану відповідно до стандартів доказової медицини, визначати показання до госпіталізації хворих.
9. Вміти складати програму реабілітаційних заходів при найбільш поширених захворюваннях терапевтичного профілю.
10. Вміти складати програму профілактики найбільш поширених захворювань терапевтичного профілю, аналізувати ефективність диспансеризації, дані автоматизованої диспансеризації.
11. Вміти організувати санітарно-просвітницьку роботу з метою пропаганди здорового способу життя.
12. Вміти проводити профілактичні заходи при вакцинації.
13. Вміти заповнювати та аналізувати облікову документацію закладів сімейної медицини.
14. Вміти аналізувати дані телеметричного спостереження за функціональними показниками хворих при серцево-судинних захворюваннях (порушення ритму, ішемічна хвороба серця, артеріальна гіпертензія).
15. Вміти складати програми ведення хворих в амбулаторних умовах відповідно до стандартів доказової медицини при найбільш поширених захворюваннях серцево-судинної системи.
16. Вміти складати програми ведення хворих в амбулаторних умовах відповідно до стандартів доказової медицини при найбільш поширених захворюваннях бронхо-легеневої системи.
17. Вміти складати програми ведення хворих в амбулаторних умовах відповідно до стандартів доказової медицини при найбільш поширених захворюваннях системи травлення.
18. Вміти складати програми ведення хворих в амбулаторних умовах відповідно до стандартів доказової медицини при найбільш поширених захворюваннях сечовидільної системи.
19. Вміти складати програми ведення хворих в амбулаторних умовах відповідно до стандартів доказової медицини при найбільш поширених захворюваннях опорно-рухового апарату.

20. Вміти складати програми ведення хворих в амбулаторних умовах відповідно до стандартів доказової медицини при найбільш поширених захворюваннях крові – анеміях.

21. Вміти оперативно оцінити стан пацієнта і надати належну невідкладну медичну допомогу при зупинці серцевої діяльності, порушеннях серцевого ритму, гострому коронарному синдромі.

22. Вміти оперативно оцінити стан пацієнта і надати належну невідкладну медичну допомогу при первинній зупинці зовнішнього дихання.

23. Вміти оперативно оцінити стан пацієнта і надати належну невідкладну медичну допомогу при судомках та втраті свідомості.

24. Вміти оперативно оцінити стан пацієнта і надати належну невідкладну медичну допомогу при астматичному статусі.

25. Вміти оперативно оцінити стан пацієнта і надати належну невідкладну медичну допомогу при пожеженнях, укусах, електротравмах, утопленнях, дії низьких та високих температур.

26. Вміти заповнювати необхідну документацію на ЛКК та медико-соціальну експертну комісію.

9. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальні завдання є однією з форм організації навчання, яке має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти одержують в процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці. Індивідуальні завдання виконуються студентами самостійно під керівництвом викладача.

До індивідуальних завдань відносяться: написання рефератів і створення мультимедійних презентацій з доповідями на засіданнях наукового студентського гуртка кафедри, участь в науково-дослідницькій роботі кафедри, участь в написанні тез та статей доповіді на студентських наукових конференціях.

Перелік завдань для індивідуальної роботи студента: захист індивідуального дослідницького проекту; участь у роботі студентського наукового гуртка та виступи на наукових форумах; участь у студентській олімпіаді з дисципліни; підбір відео та аудіо матеріалів із розділів навчальної дисципліни; підбір матеріалів і створення презентації з відповідної теми або розділу дисципліни.

10. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

За джерелами знань використовують методи навчання: словесні – розповідь, пояснення, лекція, інструктаж; наочні – демонстрація, ілюстрація; практичні – практична робота, вирішення задачі. За характером логіки пізнання використовуються методи: аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний, індуктивний, дедуктивний. За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються методи: проблемний, пошуковий, дослідницький.

1. Словесні методи: лекція, бесіда;

2. Наочні методи: ілюстрація, демонстрація, демонстрація біля ліжка хворого;

3. Практичні методи: виконання практичних робіт та розв'язання клінічних ситуаційних завдань для вироблення вмінь та навичок; симуляційне навчання.

4. Самостійна робота студентів з осмислення й засвоєння нового матеріалу

5. Використання контрольних-навчальних комп'ютерних програм

6. Інноваційні методи навчання: Case-based learning (Навчання через аналіз клінічного випадку, ситуації); навчальна дискусія; навчання в команді (Team-based learning); Обмін думками (think-pair-share).

Видами навчальних занять згідно з навчальним планом є: практичні заняття; самостійна робота студентів.

11. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюється на основі контролю теоретичних знань, практичних навичок і вмій.

Формами поточного контролю є: усне опитування (фронтальне, індивідуальне, комбіноване), співбесіда; **практична перевірка сформованих професійних умінь** (проводиться за результатами розв'язування клінічних кейсів, роботи з медичною документацією, виконання практичних навичок, роботи біля ліжка хворого); **тестовий контроль** («відкриті» та «закриті» тестові завдання).

Поточний контроль є обов'язковим. Під час оцінювання засвоєння кожної теми з усіх дисциплін навчального плану за поточну навчальну діяльність студенту виставляються оцінки за 4-бальною (традиційною шкалою) з урахуванням затверджених критеріїв оцінювання з дисципліни. Враховуються всі види робіт, передбачені навчальною програмою. Студент має отримати оцінку з кожної теми. Викладач проводить опитування кожного студента у групі на кожному занятті і виставити оцінку в журналі обліку відвідувань та успішності студентів за традиційною шкалою («5», «4», «3», «2»).

При оцінюванні поточної навчальної діяльності студента 20% оцінки становить самостійна робота студента, яка враховує знання теми самостійного заняття і виконання роботи в зошиті.

Заключний (підсумковий) контроль проводиться:

- у формі письмової контрольної роботи, яка включає тестові завдання, теоретичні питання
- контроль практичних навичок (розв'язування клінічних кейсів, захист історії хвороби, оцінка правильності виконання практичних навичок - практично-орієнтований іспит.

Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається тестовому та практично орієнтованому контролю.

Диференційний залік – це форма підсумкового контролю засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу з навчальної дисципліни.

12. СХЕМА НАРАХУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Максимальна кількість балів за дисципліну складає 200 балів. Співвідношення між результатами оцінювання поточної навчальної діяльності і підсумкового контролю знань – 60 % та 40 %.

Вивчення дисципліни закінчується підсумковим контролем у вигляді диференційного заліку.

До диф.заліку допускаються лише ті студенти, які не мають академічної заборгованості (відпрацьовані всі пропущені заняття) і їх середній бал за поточну навчальну діяльність із навчальної дисципліни становить не менше оцінки «3».

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну навчальну діяльність для допуску до диф.заліку становить 120 балів і визначається як сума середнього арифметичного всіх оцінок отриманих в семестрі.

Мінімальна кількість балів, яку повинен набрати студент за поточну навчальну діяльність становить - 72 бали. Перерахунок середньої оцінки за поточну успішність (за 120- бальною шкалою) в табл. 1.

Таблиця 1.

Перерахунок середньої оцінки за поточну успішність у багатобальну шкалу для дисциплін, що завершуються диференційним заліком

4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала
5	120	4.29	103	3.58	86
4.96	119	4.25	102	3.54	85
4.92	118	4.21	101	3.50	84
4.87	117	4.17	100	3.46	83

4.83	116	4.12	99	3.42	82
4.79	115	4.08	98	3.37	81
4.75	114	4.04	97	3.33	80
4.71	113	4.00	96	3.29	79
4.67	112	3.96	95	3.25	78
4.62	111	3.92	94	3.21	77
4.58	110	3.87	93	3.17	76
4.54	109	3.83	92	3.12	75
4.50	108	3.79	91	3.08	74
4.46	107	3.75	90	3.04	73
4.42	106	3.71	89	3	72
4.37	105	3.67	88	Менше 3	Недостатньо
4.33	104	3.62	87		

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент при складанні диференційного заліку становить 80 (мінімальна кількість - не менше 50).

Оцінка з дисципліни визначається комплексно, як сума балів за поточну навчальну діяльність та балів за диференційний залік.

Із виділених 120 балів за поточну навчальну діяльність на оцінювання індивідуальної самостійної роботи здобувачів вищої освіти, згідно з робочою навчальною програмою, виділяється додатково від 4 до 12 балів. Заохочувальні бали додаються до підсумкової оцінки з дисципліни в кінці її вивчення.

Бали з дисципліни для студентів, які успішно виконали програму конвертуються у національну шкалу та систему ЄКТС (табл. 2).

Таблиця 2

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, дифзаліку	для заліку
180-200	A	відмінно	зараховано
160-179	B	добре	
150-159	C		
130-149	D	задовільно	
120-129	E		
50-119	FX	незадовільно з можливістю перескладання	не зараховано з можливістю перескладання
0-49	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Робоча навчальна програма дисципліни;
2. Плани лекцій, практичних занять та самостійної роботи студентів;
3. Тези лекцій з дисципліни;
4. Методичні вказівки до практичних занять для студентів;
5. Методичні матеріали, що забезпечують самостійну роботу студентів;
6. Тестові та контрольні завдання до практичних занять;
7. Перелік питань до екзамену.

14. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Основна рекомендована література

1. Медицина за Девідсоном: принципи і практика: посібник: пер. 23-го англ. вид.: у 3 т. Т.1 / за ред. Стюарта Г. Ралстона, Яна Д. Пенмана, Марка В.Дж. Стрекена, Річарда П. Гобсона; наук. ред. пер.: Вячеслав Ждан, Лілія Бабінець, Людмила Пасієшвілі, Валентина Величко, Наталія Михайловська. – К.: ВСВ «Медицина», 2020. – ххii, 258 с.
2. Сімейна медицина = Family medicine: in 3 books : у 3 кн. / ред.: О. М. Гиріна, Л. М. Пасієшвілі. – Київ : ВСВ "Медицина", 2016-2020. –
3. Сімейна медицина: підручник у 3 книгах / за ред. О. М. Гиріної, Л. М. Пасієшвілі, Г. С. Попік. – Книга 3. Спеціальна частина. Поліпрофільність загальнолікарської практики: підручник. - К. : Медицина, 2017. – 694 с.

Допоміжна література

1. Апанасенко Г.Л. Санологія (медичні аспекти валеології): підруч. для лікарів- слухачів закл. (ф-тів) післядиплом. освіти вищ. навч. мед. закл. України III-IV рівнів акредитації/ Г.Л. Апанасенко, Л.А. Попова, А.В. Магльований. -Л.; К.: Кварт, 2011. -302 с.
2. Внутренняя медицина: в 3-х т.: учебник для студ. высш. мед.учеб. заведений III-IV уровней акредитации/ под ред. Е.Н.Амосовой. - К.: Медицина, 2008-. Т. 2. – 2010. - 1127 с.
3. Вороненко Ю.В., Проданчук М. Г., Гойда Н. Г., Латишев Є.Є., Михальчук В. М. Сучасні напрямки менеджменту в охороні здоров'я - К.: « Медицина України», 2015. – 335 с.
4. Сімейна медицина : у 3 кн. / Л. С. Бабінець, П. А. Бездітко, С. А. Бондар [та ін.]; за ред. О. М. Гиріної, Л. М. Пасієшвілі. – Київ : ВСВ "Медицина", 2017. – 978-617-5050-244-0. Кн. 3 : Спеціальна частина. Поліпрофільність загальної лікарської практики. – 2017. – 680 с. : 14 с. кольор. вкл

Офіційна доказова практично-орієнтована медична інформація, яку містять видання:

1. АМА (American Medical Association) <https://www.ama-assn.org/>
2. American Academy of Family Physicians <http://www.aafp.org/home.html>
3. American Academy of Pediatrics Policy (AAP Policy) Clinical Practice Guidelines <https://www.aap.org>
4. American College of Cardiology <http://www.acc.org/>
5. American College of Emergency Physicians <https://www.acep.org/>
6. American Heart Association <http://news.heart.org/>
7. BMJ Clinical Evidence <http://clinicalevidence.bmj.com>
8. Brain Trauma Foundation (BTF) <https://www.braintrauma.org/http://www.trauma.org/>
9. Eastern Association for the Surgery of Trauma <https://www.east.org/>
10. European Pediatric Association, the Union of National European Pediatric Societies and Associations (EPA/UNEPSA) <http://www.epa-unepsa.org/>
11. European Society of Cardiology <http://www.escardio.org/>
12. <http://www.mozdocs.kiev.ua>
13. Medscape from WebMD <http://www.medscape.com>
14. Medscape from WebMD <http://www.medscape.com>
15. National Comprehensive Cancer Network <https://www.nccn.org/>
16. National Guideline Clearinghouse <https://www.guideline.gov/>
17. National Institute for Health and Clinical Excellence (NICE) <https://www.nice.org.uk/>
18. Royal College of Physicians <https://www.rcplondon.ac.uk/>
19. The Association of the Scientific Medical Societies in Germany <http://www.awmf.org>
20. The Cochrane Collaboration The Cochrane Library
21. The European Society for Emergency Medicine <https://www.eusem.org/>
22. The Finnish Medical Society Duodecim <https://www.duodecim.fi/>
23. The French National Authority for Health <http://www.has-sante.fr/>

24. The National Association of Emergency Medical Technicians (NAEMT).
<http://www.naemt.org/>
25. The National Association of State EMS <https://www.nasemso.org/>
26. The National Health and Medical Research Council (NHMRC) <https://www.nhmrc.gov.au>
27. Up To Date <http://www.uptodate.com> Western Trauma Association
<https://westerntrauma.org/>